

Ситар Я.С.

магістр,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Соколюк І.Ю.

аспірант,

Уманський національний університет садівництва

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-326-5-14>

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За період війни росія завдала Україні та й надалі продовжує завдавати великі збитки як економіці в цілому так і українському народові. Особливо сильно постраждала молодь – частина виїхала, а ті, що залишились перебувають у постійному стресі на невизначеності, що негативно позначається на формуванні людського капіталу та загальному соціально-економічному розвитку країни загалом.

Стан, в якому перебуває українське суспільство потребує рішучих кроків зі сторони держави яку частині забезпечення базових потреб, так і в частині формування сприятливих (можливих за наявних обставин) умов для розвитку молоді. Провідну роль в цьому належить відвести саме соціальному захисту населення та, зокрема, молоді.

Молодь, як велика соціально-демографічна група, має притаманні лише їй особливі соціальні та психологічні характеристики, що обумовлені віком молодих людей, перебуванням їх суспільно-економічного, соціально-політичного становища лише на етапі формування.

Для того, щоб детально розкрити зміст соціального забезпечення молоді, потрібно провести глибоке та всебічне дослідження самої категорії «молодь». В спеціалізованій науковій літературі при наданні дефініції доволі часто використовуються такі терміни, як «суспільна група», «вікова група», «соціально-демографічна група», «соціальна група» і т.д. [1].

На нашу думку молодь, яка є категорією, що підпадає під дію соціального захисту, несправедливо неповністю висвітлювалась в юридичній літературі в контексті різних аспектів соціального забезпечення. Крім цього, у молоді існує потреба розкриття по-новому за умов останніх законодавчих змін, а саме – ухвалення нового спеціального закону в галузі молодіжної політики, нової

редакції Закону України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII [2] тощо.

Наприклад опираючись на дослідження з психології, молодь варто вивчати саме в контексті особистісних, таких що призвели до перелому наслідків, критичних точок за період всього життя. Так, за мінімальну межу «молодого віку» представники цієї науки беруть вік в 15–16 років, якому притаманне намагання виконати перші спроби обрання майбутніх ролей в соціумі, спроба самовизначення. У свою чергу, максимальною межею слід вважати кризовий момент в духовно-світоглядному аспекті, що свідчить про закінчення молодості, якому притаманна чітка визначеність світоглядних орієнтирів, вектору професійного розвитку, цінностей та цілей.

Враховуючи Цілі сталого розвитку України терміном до 2030 року [3], та завдання, які визначає Національна економічна стратегія терміном до 2030 року [4], Міністерство соціальної політики України окреслило наступні стратегічні цілі на 2022–2024 роки: поліпшення рівня пенсійного забезпечення; організація Єдиної інформаційної системи соціальної сфери; підвищення рівня соціальних стандартів і гарантій та підтримка малозабезпечених сімей; надання якісних соціальних послуг; сприяння інклюзії осіб з інвалідністю в суспільне життя; захист прав дітей та інші.

Одним з визначальних напрямів є соціальний захист всього населення, та молоді зокрема. Соціальний захист молоді є невід'ємною частиною системи соціального захисту в Україні. Для здійснення аналізу сутності та особливостей соціального захисту молоді, перш за все, варто визначити юридичну природу поняття «соціальний захист».

Питанню соціального захисту молоді в Україні слід приділяти особливу увагу, так як в умовах війни найбільш психологічно вразливими є підлітки та молодь більш старшого віку. Адже на їх долю припала не тільки безпосередня участь у цих подіях, а й перспектива нести основне навантаження в процесі відновлення країни та її економіки в післявоєнний період. Основною рушійною силою впровадження змін в країні є саме її молодь, яка має потужний потенціал розвитку і потребує всебічного сприяння в сфері соціального захисту. Соціальний захист молоді – це певні інвестиції держави у своє ж майбутнє, так як жодна держава не може вдало розвиватись, без розвитку молодіжного руху.

Переважає більшість міжнародно-правових актів, що вказують на стандарти права на соціальний захист, підтримує принцип збереження прав у сфері соціального забезпечення, що, в свою чергу, передбачає збереження як уже набутих прав, так і прав, що

набуваються стосовно всіх без винятку сфер соціального захисту, як тих, що обумовлені, так і тих, що не обумовлені сплатою внесків, а також пов'язаних з обов'язками, які покладає законодавство на підприємства, механізм виконання яких визначають дво- чи багатосторонні угоди, які надають гарантії виконання зобов'язань на умовах, що визначені взаємною угодою відповідних держав.

Ми вважаємо, що здійснення права на соціальний захист перебуває у нерозривно пов'язане з рівнем розвитку суспільства, так як чим стрімкіший буде його розвиток, тим більш багатоаспектною буде структура досліджуваного права, ефективнішим механізм його здійснення.

За даними соціологічних досліджень до України хочуть повернутися 76% молоді, які змушені були виїхати через війну за кордон. З них, 64% планують повернутися до свого населеного пункту, в якому раніше проживали, і лише 2% – вже до іншого, решта не визначились.

Більше половини (57%) молоді за кордоном серед найбільш важливих цілей в житті зазначили бути корисними Україні.

Не зважаючи на величезні втрати від війни, сучасні дослідники приділяють увагу зміцненню стабільності українського суспільства. Такі тенденції серед молоді [5]:

1) Підвищення рівня громадської активності. Частка молоді, що займається волонтерством, зросла з 20% до 42%.

2) Збільшення частки тих, хто не має бажання виїжджати з України з 49% в 2021 році до 66%.

3) Бажання 76% молодих людей, які виїхали через війну за кордон, повернутись в Україну.

4) Єдність у баченні умов миру і майбутнього України. Молодь одноставно підтримує територіальну цілісність України. Також порівняно з 2021 роком суттєво зросла підтримка вступу до НАТО (з 59% до 80%) та ЄС (з 57% до 85%).

5) Зростання рівня толерантності до найбільш стигматизованих вразливих груп.

Сприяти посиленню вище вказаних тенденцій серед молоді буде соціальний проект «Молодь за демократію в Україні: Фаза III», який діє в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки. Проект базується на результатах та досвіді проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020–2022 роках та зробить систематичний вплив більш ширшим за рахунок поліпшення молодіжної політики, яка базується на засадах участі, та посилення молодіжної роботи в час війни та в післявоєнний період, звертаючи увагу на особливі потреби молодих людей [5].

До проекту входять три основні компоненти, що впроваджуватимуться паралельно і матимуть наскрізні заходи: молодіжна політика, побудована на підходах участі; визнання молодіжної роботи у воєнний час; надання підтримки молодіжним центрам та молодіжним організаціям як платформам громадянської активності та демократичної участі [5].

Можна зробити висновок не розвиваючи даної думки, в цілому, що серед ознак соціального забезпечення молоді в Україні є доцільним в узагальненому вигляді вказати такі: можливість використовувати соціальне забезпечення незважаючи на громадянство; визначення вікових меж із внутрішньою диференціацією відповідно до положень конкретних законодавчих актів; існування додаткового об'єму прав у порівнянні із іншими групами населення; наявність широкого кола гарантій та пільг задля забезпечення умов для соціального становлення та розвитку молоді.

Література:

1. Лаврухін В.В. Соціальний захист населення: понятійно-категоріальний аналіз. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 65.
2. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
3. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 No179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
5. Вплив війни на молодь в Україні. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/>
6. Доступ до молодіжної роботи: нова програма для новостворених ГО. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/access-to-youth-work-a-new-program-for-newly-created-ngos>